

FOKUSGRUPAS | Viedie ciemi lauku ilgtspējīgai attīstībai DARBA GRUPU KOPSAVILKUMS

Š.g. 13. aprīlī (Jelgavā, LVM Zemgales reģiona klientu centrs) un 15. jūnijā (Ērgļos, 6. Latvijas Lauku parlamenta aktivitāšu ietvaros) norisinājās fokusgrupas “Viedie ciemi lauku ilgtspējīgai attīstībai” tikšanās.

Fokusgrupas organizēja “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Eiropas Komisijas iniciatīvas, projekta “Smart Rural 27”¹ ietvaros.

Fokusgrupu mērķis: kopīgas izpratnes, zināšanu un Viediem ciemiem atbalstošas vides veidošana.

FOKUSGRUPA | Viedie ciemi lauku ilgtspējīgai attīstībai (13.04.2023.)

DARBA GRUPU KOPSAVILKUMS

DARBA GRUPA “Viedā ciema koncepts Latvijas kontekstā”

Saskaņā ar definīciju, kas izstrādāta Eiropas Komisijas Pilotprojektā par viediem ekosociāliem ciemiem:

*Viedie ciemi ir kopienas lauku apvidos, kas izmanto **inovatīvus (radošus) risinājumus**, lai uzlabotu dzīves apstākļus konkrētajā teritorijā un nodrošinātu ilgtspēju, balstoties uz savām stiprajām īpašībām un iespējām. Viedie ciemi piedāvā **līdzdalības iespēju katram interesentam**, lai*

¹ *Smart Rural 27* – Eiropas Komisijas 21. gs. viedo lauku apvidu otrā sagatavošanās aktivitāte (pirmā *Smart Rural 21*), ar mērķi sagatavot dalībvalstis un lauku kopienas Kopējās lauksaimniecības politikas un citu ES politiku un iniciatīvu īstenošanai, kas potenciāli varētu atbalstīt un veicināt Viedo ciemu veidošanos visā ES. LLKC – Latvijas nacionālais Viedo ciemu koordinators.

izstrādātu un īstenotu savu stratēģiju un kopīgi uzlabotu ciema ekonomiskos, sociālos un vides apstākļus, jo īpaši, izmantojot digitālo tehnoloģiju piedāvātos risinājumus. Viedie ciemi spēj attīstīties, sadarbojoties un arī apvienojoties ar citām kopienām un dalībniekiem lauku un pilsētu teritorijās. Iesaistīto ierosinājumi un Viedā ciema stratēģijas īstenošana var balstīties uz esošajām iniciatīvām un to var finansēt no dažādiem valsts un privātiem avotiem.

| According to the definition developed by the European Commission's Pilot Project on Smart Eco-social Villages: Smart Villages are communities in rural areas that use innovative solutions to improve their resilience, building on local strengths and opportunities. They rely on a participatory approach to develop and implement their strategy to improve their economic, social and/or environmental conditions, in particular, by mobilising solutions offered by digital technologies. Smart Villages benefit from cooperation and alliances with other communities and actors in rural and urban areas. The initiation and the implementation of Smart Village strategies may build on existing initiatives and can be funded by a variety of public and private sources. |

Attīstot Viedos ciemus dalībvalstīs, Eiropas Komisija aicina izmantot piedāvāto definīciju, pieļaujot, ka tā var tikt pielāgota valsts kontekstam. Parasti spēju radīt inovācijas veicina nepieciešamība un vēlme kaut ko mainīt, risināt kādu konkrētu izaicinājumu. Eiropas Komisijas piedāvātajā Viedo ciemu definīcijā ir teikts, ka viedie ciemi „izmanto inovatīvus risinājumus [...], jo īpaši, mobilizējot digitālo tehnoloģiju piedāvātos risinājumus”. Tas nozīmē, ka digitālās tehnoloģijas ir svarīgs, tomēr ne vienīgais veids, kā kļūt viediem.

Esošās situācijas apzināšana:

Darbagrupas ietvaros pārrunāta esošā situācija Viedo ciemu koncepta attīstībā Latvijā:

- Latvijā nav vienotas izpratnes par jēdzienu “Viedais ciems”, tā veidošanas metodiku, saturu (cilvēkiem, kas nav tiešā veidā saistīti ar jēdzienu, ir grūti saprast, kas ir Viedais ciems, kāpēc tāds veidojums aktuāls, kur un kādu atbalstu Viedais ciems procesā saņemt... Jo varbūt tiešām Viedais ciems ir vairāk process nekā mērķis.
- Izdarīts daudz, bet projektveidīgi.
- Dažādās organizācijas (t.sk. Valsts Kopējās lauksaimniecības politikas tīkls (VKLPT), biedrība “Latvijas Lauku forums” (LLF), vietējās rīcības grupas (VRG) u.c.) iesaistījušās Viedo ciemu attīstīšanā Latvijā. Kopumā novērojamas paralēlas, nekoordinētas darbības.
- Kopienu iedvesmošanai, LLF kopš 2021. g. izveidojis Viedo ciemu atpazīstamības zīmi (t.sk., izstrādāti Viedā ciema kritēriji un nolikums). Uz šo brīdi ir piešķirtas 18 atpazīstamības zīmes, un ir 60 Viedā ciema atpazīstamības zīmes kandidāti.
- LLF organizē Viedās trešdienas un Viedo ciemu mentoru programmu.

- VRG veido atbalsta platformas kopienu līderiem un kopienām, organizē pieredzes apmaiņas. Piem., “Mežinieku kopienas” iniciatīva “Kopiena kopienai”.
- Biedrība “Ziemeļkurzemes biznesa asociācija” VRG pasākumā aktīviem iedzīvotājiem un pārvalžu vadītājiem veikuši anketēšanu, lūdzot atzīmēt 10 būtiskākos nosacījumus, kas, viņuprāt, raksturo Viedo ciemu.
- Balstoties uz pieredzi darbā ar izvēlēto pilotteritoriju Alsungu kā viedo ciemu un Eiropas Komisijas redzējumu, VKLPT izstrādājis metodiku “Viedie ciemi – LLKC mentorings lauku teritorijās: darba metodika”.
- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ar pašvaldību atbalstu kā būtisku konsultatīvu instrumentu sabiedrības iesaistei vietvaru darbā, paredz iedzīvotāju padomes. Iedzīvotāju padomju efektivitāte ir cieši saistīta ne vien ar vietējo iedzīvotāju, bet arī pašvaldības vadītāju ieinteresētību šo līdzdalības institūciju darbībā. Nepietiekama līdzdalība varētu būt lielākā problēma iedzīvotāju padomju darbībai.
- Nav koordinēta atbalsta nacionālā līmenī, trūkst vienojošā elementa jeb “jumta”, kas to visu *savelk kopā*, sadala lomas un atbildības, izstrādā Latvijas Viedo ciemu attīstības stratēģiju (vai tāda ir nepieciešama – viedokļi atšķiras).
- Izskan piedāvājums, ka *jumta* organizācijas lomu uzņemties Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM), lai tas būtu saskaņā ar viņu izstrādātajām Ciemu plānu vadlīnijām.
- Trūkst informācijas sabiedrībai, nepieciešama labo piemēru mērķtiecīga popularizēšana.
- Iespējams, ka Viedā ciema kritērijiem jābūt tādiem, kas nav atkarīgi no likumdošanas un/vai privāta biznesa.

Darbagrupas ietvaros pārrunātas Viedo ciemu pazīmes, atslēgas vārdi:

- kopiena (cilvēki ar līdzīgu domāšanu), sociālā inovācija, sadarbība, atbildība;
- savu resursu apzināšanās;
- gan ilggadēju, gan jauno iedzīvotāju apvienošana;
- dažādu paaudžu apvienošana;
- kopīgs mērķis / ilgtermiņa attīstības redzējums;
- noteiktas teritorijas identitātes saglabāšana caur kultūras un izglītības jomām;
- identitāte / specializācija / vietas zīmola attīstīšana;
- viesmīlība;
- vietējo resursu/produktu popularizēšana;
- jaunas, radošas idejas un lokalizēti risinājumi;
- inovāciju izpratne un ieviešana;

- paspirtiekamības vairošana;
- savienotība / mobilitāte - viegli nokļūt, kā arī labi sakaru pārklājumi.

Kurp ejam, ko vēlamies?

- valstiski koordinētas ilgtermiņa rīcības (ES Lauku attīstības pakts - izvērtējums kā kritērijs, piem. Īrijā), LV Viedo ciemu stratēģija;
- esošās situācijas detalizēta analīze (kurš ko dara un ko nedara?);
- balto plankumu identificēšana;
- lomu sadale, vienošanās par iesaistīto atbildībām un sadarbību;
- mediju kampaņa sabiedrībai par Viedo ciemu konceptu un kopienas ieguvumiem, attīstot Viedo ciemu un darbojoties pēc šiem principiem.

Izskan retorisks jautājums: vai Viedie ciemi ir pašas kopienas vajadzība/nepieciešamība, vai tas ir valsts instruments reģionu attīstībai? Kurš no kura izriet?

No retoriskā jautājuma izriet secinājums: iespējams, ka Viedo ciemu kustība Latvijā jāattīsta kā vēlama/veicināma sociāla parādība bez skrupuloziem kritērijiem un vērtēšanas (attiecīgi bez liekas birokrātijas) un līdz ar to bez Viedā ciema statusa kā kritērija iekļaušanas tiešu naudas labumu iegūšanai. Ja Viedo ciemu statusu iekļauj kā kritēriju kādu tiešu naudas labumu saņemšanai, tas var būt drauds šī koncepta nonivelēšanai līdz formalitātei pēc principa “papīrs pacieš visu”.

Kopīgais **mērķis** taču ir **jēgpilna, ilgtspējīga lauku attīstība**. Kopienām jāsaņū, ka Viedo ciemu kustība – apvienošanās, sadarbība, kopdarbība – veido labvēlīgu vidi teritorijas attīstībai. Un spēcīgām, gudrām kopienām būs vieglāk tikt pie dažādiem inovatīviem risinājumiem un resursiem, tostarp, finanšu. Kopiena tādējādi kļūst arī par pašvaldības resursu, spēku, attīstības instrumentu.

Pie šāda Viedo ciemu koncepta attīstības modeļa svarīgi:

- meklēt, atrast, attīstīt vietējos līderus (piem., vietējās izglītības iestādes, iedzīvotāju konsultatīvās padomes, dažādas pašvaldības un VRG iniciatīvas var būt kā resurss šim);
- stiprināt/atbalstīt esošos kopienu LĪDERUS un kopienu KODOLUS (mācības, iedvesmas braucieni, *restarti*, atzinības, pateicības u.tml.);
- veidot interaktīvu Viedo ciemu piemēru BANKU - Latvijas un ārvalstu - (LLF ir iestrādes šajā – Viedo ciemu katalogs (kontekstā ar Viedo ciemu atzinības zīmēm kopienu motivēšanai) un informatīvas kampaņas par dažādām Viedo ciemu aktivitātēm un panākumiem kā iedvesmas avotus sev un citiem.

Līdzdarboties Viedo ciemu koncepta attīstībai Latvijā ir jāaicina arī **sociālantropologi**! Te veidojas labas pētniecības darbu tēmas.

Viedā ciema jēdziena komponentes

Aktīva kopiena lauku apvidos
Kopienai ir sadarbībā veidota nākotnes vīzija (izstrādāts ilgtermiņa attīstības redzējums)
Gudra sabiedrība – augsts līdzdalības līmenis, izmantojot IKT, izglītības līmeņa paaugstināšana, sociālo inovāciju radīšana, nabadzības un sociālās atstumtības mazināšana, lauku tradīciju un kultūras aizsardzība
Augsts līdzdalības līmenis
Kopienas sadarbībā īstenotie risinājumi ir viedi – inovatīvi un videi draudzīgi
Izmanto digitālo tehnoloģiju piedāvātos risinājumus
Īstenotie risinājumi nes pārmaiņas vietējā teritorijā
Savu vērtību, resursu, iespēju apzināšanās un popularizēšana
Spēj apvienot gan ilggadējus, gan jaunus iedzīvotājus
Viedā pieejamība – telpu izveide lauku iedzīvotājiem (piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem, piemēram: izglītība, veselības aprūpe, piekļuve IKT, augsta publiskās infrastruktūras kvalitāte (ceļi, tilti, dzelzceļš), transporta savienojums, kultūras pieejamība (bibliotēkas, teātris, kinoteātri)
Sociālā inovācija, sadarbība, atbildība
Noteiktas teritorijas identitātes saglabāšana caur kultūras un izglītības jomām

Gudra pārvaldība – dažādu ieinteresēto pušu (valsts iestādes, sociālo partneru, ekonomisko partneru, NVO) iekļaušana lēmumu pieņemšanas procesā
Identitāte / specializācija / vietas zīmola attīstīšana
Kopiena ir viesmīlīga
Kopiena ir pašpietiekama
Kopienā izprot inovācijas un to ieviešanu
Viedā ekonomika – ienākumu līmeņa paaugstināšana laukos, vairāk labāku darba vietu, radot jaunas darba vietas ārpus lauksaimniecības, izmantojot jaunas videi draudzīgas tehnoloģijas, radot inovācijas, aprites ekonomiku
Viedā lauksaimniecība – jaunu tehnoloģiju izmantošana lauksaimniecībā, IKT nozīmes palielināšana saimniecības ražošanas un apsaimniekošanas procesā, videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošana, lauksaimnieciskās ražošanas piesārņojuma samazināšana

FOKUSGRUPA | Viedie ciemi lauku ilgtspējīgai attīstībai (13.04.2023.)

DARBA GRUPA “Vides veidošana Viedo ciemu attīstībai Latvijā”

	Ko kopienas sagaida no iestādēm?	Ko kopiena ir gatava dot iestādēm?	Soļi, kas nepieciešami, lai attīstītos Viedo ciemu pieeja
Ekonomikas ministrija	Atbalstu viedo ciemu stratēģiju īstenošanā, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās	Attīstītus reģionus un izglītotus cilvēkus	

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	Atbalstošas rīcības un politiku, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās, Latvijas viedo ciemu attīstības stratēģijas izstrādi un īstenošanu	Iesaistot vietējās iniciatīvas, sniegt atbalstu vietējo teritoriju attīstībai un reģionu attīstībai kopumā	Vadītas, koordinētas ilgtermiņa rīcības
Valsts Kopējās lauksaimniecības politikas tīkls	Informatīvus, izglītojošus un pieredzes apmaiņas pasākumus, konsultācijas stratēģiju izstrādē	Apdzīvotas lauku teritorijas, stipras un saliedētas kopienas, idejas vietējo kopienu attīstībai	
LLKC	Mācības, seminārus, darbagrupas un diskusijas, pieredzes apmaiņas pasākumus, konsultācijas un atbalstu lopkopībā, augkopībā, ekonomikā		
Latvijas plānošanas reģioni	Stratēģisku salāgojamību un iesaisti kopīgos projektos, inovatīvus konceptus	Augsti produktīvus cilvēkus, kas rada lielu ekonomisku pievienoto vērtību, sadarbības partnerus un īstenotas projektu idejas, darbotiespēju nodrošināšanu un kontaktpunktu	
Klimata un enerģētikas ministrija			
Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	Finanšu instrumentus un atbalstu ideju attīstīšanai – produktu iespējas, inkubāciju	Veiksmīgus uzņēmējus	
Labklājības ministrija	Vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās un iesaisti kopīgos projektos	Vietējo iedzīvotāju viedokli un sociālu, horizontālu projektu īstenošanu, dzimumu līdztiesiskumu utt.	
Kultūras ministrija	Finansējumu, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās		

Satiksmes ministrija	Transporta pieejamību, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās		
Valsts kanceleja			
Izglītības un zinātnes ministrija	Izglītības pieejamību, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās	Izglītotus cilvēkus un aktīvu jauno paaudzi	
Zemkopības ministrija (Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskais plāns)	Atbalstošu politiku un rīcības, vietējo iedzīvotāju viedokļu pārstāvēšana pašvaldībās, informāciju par iespējām	Ilgspējīgas, apdzīvotas un attīstītas lauku teritorijas, kuru iedzīvotāji izmanto sniegtās iespējas, sasniedzot labākos rezultātus	Lielāku finansējumu LEADER projektu īstenošanai
LR Prezidenta kanceleja	Uzsvērt svarīgumu		
Aizsardzības ministrija	Drošību		
Nodarbinātības padome (Ekonomikas ministrija + Labklājības ministrija + Izglītības un zinātnes ministrija)		Gudrus cilvēkus reģionos	
Lauku atbalsta dienests	Finansējuma pieejamību, informāciju un metodisku atbalstu, interešu pārstāvēšanu, tīklošanās iespējas	Īstenots projekts (sasniegts mērķis)	
Biedrība "Latvijas Lauku forums"	Atbalstu, padomus metodiskā darbā un plānošanā, informācijas apriti, iespējas, labās prakses piemērus	Informāciju par vajadzībām, aktivitāti vietējā sociālā mērogā, līdzdalību, dalīšanos ar savu pieredzi, kopienu iesaisti lauku iedzīvotāju viedokļu apkopošanā, viedo caurspīdību	
Altum	Atbalsta programmas un finansējumu iedzīvotājiem, uzņēmējiem, zināšanas	Stipru Latvijas ekonomiku plaukstošos laukos, stabilu darbību, %	

Pašvaldības	Atbalsta programmas un finansējumu, padomus un atbalstu idejām, telpas, procesus	Lojālus iedzīvotājus, jaunus klientus, pasākumu apmeklēšanu, nodokļus, attīstības plānus	
Mediji	Publicitāti, informācijas sniegšanu sabiedrībai, mārketingu	Garšīgus stāstus un informāciju sabiedrībai	
Vietējās rīcības grupas	Finansējumu, informāciju, zināšanas un pieredzi, atbalstu, pieredzi, vienotību, kopības sajūtu kopienām, sadarbības un tīklošanās platformu, atbalstu attīstībā un darbības nodrošināšanā	Atsaucību un iesaisti, idejas, inovācijas, aktīvas un pašpietiekamas kopienas un uzņēmējus, atbalstu stratēģiju izstrādē	
Uzņēmēji, t.sk. vietējie uzņēmēji	Finansiālu un materiālu atbalstu, produktus, pakalpojumus, virzienu, tēlu	Darbaspēku un klientus ar pozitīvu attieksmi un līdzdalību iniciatīvās	Viedos ciemus atbalstoša politika, augstas gatavības projekti
Tehnoloģiju uzņēmumi	Inovācijas, risinājumus		
Bankas	Finansējumu		
Biznesa inkubatori	Finansējumu, atbalstu, zināšanas, konsultācijas un praktisku pieredzi biznesa ideju attīstībā un īstenošanā, telpas	Metodisku un tehnisku atbalstu	
NVO centri		Konsultācijas un atbalstu	
Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte	Zināšanas	Zināšanas	
Latvijas Mazpulki	Bērni un jaunieši mācās darot!	Darba pieredzi un prasmes, draudzīgs plecs, veiksmīgus un neveiksmīgus projektus	
Kopienu fondi			
Iedzīvotāju padomes	Juridisko ietvaru	Sadarbību	

Vietējie līderi (aktīvi vietējie cilvēki)	Finansējumu, kopienu ideju aktivizēšanu, rīcības, zināšanas un prasmes, laiku	Atzinību, pateicību, sociālu pašizpaušmi, labāku dzīvi	
Skola, bērnudārzs	Izglītību, mūžizglītību	Piederīgus izglītojamus, dziļāku saturu	
Vietējās biedrības	Vietējo iedzīvotāju apvienošanu		Sadarbība ar pašvaldību ir nozīmīga
Jaunieši	Jaunieši = darbaspēks	Jauniešus ar pieredzi	
Kultūrvietas	Kvalitatīvu piedāvājumu visām grupām		
Konsultatīvās padomes	Pārstāvēt kopienu viedokli		
Nekustamo īpašumu attīstība	Jaunas mājvietas	Aktīvu kopienu iesaisti	
ES KLP lauku attīstības tīkli			
Start-up-village-aliance	Padomus, idejas, salīdzinājumu	Piemērus, pieredzi no Latvijas	
Eiropas Savienība	Pieredzi, "makšķeri", idejas	Dzird balsis	Lielāks finansējums KLP Stratēģiskajā plānā
Eiropas Investīciju banka	Finansējumu	Atdeve (%; \$)	
Dažādi			Sanākt kopā un tīkloties
			Tīkla hierarhija
			Tīkls ir tālākā nākotne (izvēlēties dažus)
			Efektivitātes mērīšana, modelēšana
			Esošās situācijas detalizēta analīze (kurš ko dara un ko nedara?)
			Vietējām rīcības grupām uzrunāt vietējos līderus
			Peero programma
			Informēt sabiedrību + stāstīt, labo piemēru mērķtiecīga popularizēšana
			Pateicība par labajiem darbiem

			Lobijs
			Meklēt, atrast, attīstīt vietējos līderus
			Stiprināt/atbalstīt esošos kopienu LĪDERUS un kopienu KODOLUS (mācības, iedvesmas braucieni, <i>restarti</i> , atzinības, pateicības u.tml.)
			Pozitīvi piemēri un pieredzes apmaiņa
			Kopienai ieraudzīt un sākt ar tuvāko
			Rīcības plāns (vīzija) strādāt un plānot
			Kopienām runāt savā starpā
			Rādīt, ka ir abpusēja mijiedarība
			Viena sistēma – visi kopā iet. Kopā <i>ņemt</i> naudu
			Kopienas sāk dialogu ar ieinteresētajām pusēm
			Prasīt vairāk naudu ES ar valsts atbalstu
			Lietot savus iekšējos resursus un potenciālu
			Labs pagasta pārvaldnieks
			Apažais galds un īstie cilvēki
			No augšas nenorakt to, kas jau ir izveidots
			Pilotciemi <i>līdz galam</i>
			Lomu sadale, vienošanās par iesaistīto atbildībām un sadarbībām

			Veidot interaktīvu Viedo ciemu piemēru BANKU – Latvijas un ārvalstu
--	--	--	---

DARBA GRUPA “Kā digitālo tehnoloģiju piedāvātie risinājumi var palīdzēt lauku kopienām ekonomisko, sociālo un/vai vides apstākļu uzlabošanai?”

Diskusijas dalībnieki uzsvēra, ka ir grūti domāt par digitāliem risinājumiem un inovācijām, ja vietējā teritorijā nav nodrošinātas pamatvajadzības. Izaicinājumu vietējai kopienai lauku teritorijā ir daudz un dažādu, un ne vienmēr tam kā risinājums ir digitālas tehnoloģijas.

Parasti spēju radīt inovācijas veicina nepieciešamība un vēlme kaut ko mainīt, risināt kādu konkrētu izaicinājumu. ES Viedo ciemu definīcijā ir teikts, ka viedie ciemi „izmanto inovatīvus risinājumus [...], jo īpaši, mobilizējot digitālo tehnoloģiju piedāvātos risinājumus”. Tas nozīmē, ka digitālās tehnoloģijas ir svarīgs, bet ne vienīgais veids, kā kļūt viediem.

Kā minēts dokumentā „Smart Villages Bled Declaration for a Smarter Future of the Rural Areas in EU”, Viedo ciemu iniciatīvas mērķis ir izveidot lauku teritorijas, kur cilvēki var un vēlas dzīvot, jo inovācijas, digitālie risinājumi padara viņu dzīvi vieglu un ērtu.

Viedo ciemu pētījumos secināts, ka “Viedā ciema koncepcijas izstrādes galvenie elementi ir informācijas pārraides tehnikas un tehnoloģiju izmantošana. Taču liela nozīme ir sabiedrībai, kas domā radoši un ir atvērta pārmaiņām, kas uzlabo dzīves kvalitāti” (Budziejewicz-Guzlecka, 2019). Kopienas var risināt dažādas digitālās transformācijas problēmas, pieņemot atvērto datu stratēģiju. Datu apmaiņas kultūra nodrošina lielāku datu pārredzamību un atklātību, vienlaikus veicinot inovāciju. Kopienas kļūst arvien sarežģītākas, un to vajadzības pastāvīgi attīstās. Rezultātā dati kļūst par jaunu un neaizstājamu resursu, lai izprastu, kas patiesībā notiek kopienā. (Transforming smart communities, 2023).

Digitālās tehnoloģijas var palīdzēt lauku kopienām uzlabot ekonomiskos, sociālos un vides apstākļus, palielinot efektivitāti un produktivitāti, uzlabojot pieejamību pie apmācībām un konsultācijām, un veicinot vides aizsardzību.

Šeit ir daži piemēri, kā digitālās tehnoloģijas var palīdzēt lauku kopienām:

- 1) Digitālās platformas lauku produktu tirgošanai: Digitālās platformas, piemēram, e-komercijas tirdzniecības platformas, var palīdzēt realizēt savus produktus tiešsaistē, sasniedzot plašāku pircēju tirgu. Tas var palīdzēt paaugstināt vietējo ražotāju ienākumus un uzlabot lauku ekonomiku.

- 2) Tālvadības un teledarba iespējas: Digitālās tehnoloģijas, piemēram, videokonferences un tālvadības rīki, var palīdzēt uzlabot lauku kopienām pieejamību pie ekspertiem un apmācības iespējām, pieslēdzoties attālināti.
- 3) Automatizācija un robotika: Digitālās tehnoloģijas, piemēram, robotika un automātiskas lauksaimniecības ierīces, var palīdzēt lauksaimniekiem uzlabot ražošanas efektivitāti, samazināt darba slodzi un uzlabot produkta kvalitāti.
- 4) Dati un analītika: Digitālās tehnoloģijas, piemēram, sensori un cita veida datu uzņemšanas ierīces, var palīdzēt lauksaimniekiem novērot un analizēt vides faktoros, piemēram, laukakmeņus, laistīšanas laiku un produktu kvalitāti. Tas var palīdzēt optimizēt lauksaimniecības procesus un uzlabot ražošanas efektivitāti.
- 5) Vides aizsardzība: Digitālās tehnoloģijas var palīdzēt lauku kopienām uzlabot vides apstākļus, piemēram, izmantojot videokameras un cita veida sensorus, lai uzraudzītu un novērstu vides piesārņojumu u.c.

Izaicinājumi	Risinājumi	Potenciālie iemesli
Vienota Viedā ciema koncepta izpratne un metodika, t.sk. mācīšanās no labajiem piemēriem	Viedo ciemu platforma (ar visu informāciju) kā katalogs; Viedo ciemu pieredzes apmaiņa (praktiska) – virtuāla tūre	
Darbaspēka trūkums	Procesu automatizācija, robotizācija; Dzīvokļu ēka pie uzņēmuma; Digitāla karte ar ciemiem, kuros ir darbavietas; Informācija pie veikala; Pašvaldības web lapa; Tūrisma aplikācija; Mācības, pārprofilēšanās; Kopienas mārketinga piesaistei	
Sadarbības trūkums	Vecāku sadarbība, vienošanās; Kopienas mārketinga piesaistei (<i>invest in Višķi</i>)	Katrs pašvaldības darbinieks pakļauts citai iestādei = slikta sadarbība ciemā
Socializācijas iespējas (t.sk. kultūra)	Lauku iepazīšanās platforma; Kino vakari	
Iedzīvotāju iesaiste, aktivizēšana	Kopienas mārketinga piesaistei	Neuzticēšanās
Mobilitāte	Dalīšanās transports / Koplietošanas transports; WhatsApp grupa (vai aplikācija), lai brauktu kopā; Sociālie tīkli (FB) – informē, sarunā	
Bezdarbs	Kopienas mārketinga piesaistei	
Depopulācija (dzimstība)	Attālinātā darba iespēju veicināšana	

Vietējie resursi (vērtības celšana, apzināšana)	Apkopotas vērtības (digitalizētas), popularizētas; Sociālie tīkli, vietējā (pašvaldības) veblapa – popularizēšanai	
Jaunu zināšanu, prasmju apguve	Attālinātās mācības	
Atjaunojamās enerģijas trūkums	Saules paneļi; Kopēja enerģijas uzkrāšana (akumulācija)	
Pakalpojumu trūkums (speciālisti, ārsti, skolotāji)	Mobilie pakalpojumi (busiņi); Slēgta pakalpojumu (t.sk. kopienas locekļu prasmju) datubāze (FB, Google kalendārs); Kopīgie darbarīki (inventārs); Attālinātā darba piedāvājums; Mākslīgais intelekts	
Augsta ranga speciālistu trūkums	Telemedicīna; Digitāli pakalpojumi; Attālinātā darba iespējas	
Infrastruktūra (dzīvojamais fonds, ceļi, internets)	Digitāls katalogs dzīvojamam fondam; Saules paneļi ielu apgaismojumam	
Atkritumu pārstrāde, savākšana	Lietu nodošana, atkārtota izmantošana (t.sk. apģērba); Pārstrādāt par elektroenerģiju; Izglītojošas kampaņas; Digitālie kodi; Depozītu sistēma; Poligons bioatkritumiem, biogāze	
Skolu slēgšana (vidusskola par pamatskolu)	Sadarbība ar lielākiem uzņēmējiem; Mobilitāte uz skolu u.c.	
Dzīvojamā fonda trūkums	Ekoloģiskas, ilgtspējīgas mājvietas ciemos; Platforma informācijas aprītei par pieejamo un iespējām; Dzīvesvietas dalīšana; Dzīvojamās kapsulas/vagoniņi	
Sūtījumu saņemšana no interneta veikala	Dronu pasts; Mājas pakomāts; Pakomāti	
Zināšanu trūkums	Mācības, semināri utt. tiešsaistē; Digitālie kodi	
Visiem nepieejamas tehnoloģijas	Dažādi ciemi daļa resursus	
Sliktas internets ārpus ciema centra (t.sk. mobilā tīkla pārklājums)	Optiskais internets, <i>Starlink</i>	
CITI IZAICINĀJUMI		

Kā normāli nopelnīt, nepārceļoties uz pilsētu?
Atšķirīga izpratne valdībai un iedzīvotājiem
Prasmju trūkums, kā risināt kopīgos izaicinājumus
Kopīgas vērtības, identitāte
Kvalitatīva, kopēja brīvā laika pavadīšana
Komunikāciju prasmju trūkums
Jaunienācēju neuzņemšana
Dažādu tautību cilvēki pagastā
Slikti ceļi
Kopstrādes biroju trūkums
Multifunkcionālas telpu trūkums
Trūkst laiks visu ideju īstenošanai

FOKUSGRUPA | Viedie ciemi lauku ilgtspējīgai attīstībai (15.06.2023.)

Darba grupas ietvaros dalībnieki savstarpēji diskutēja, kas ir Viedais ciems, tā pazīmēm/kritērijiem. Sanāksmē tika skaidrots Viedā ciema koncepts. Nereti dalībnieki vēlas identificēt Viedo ciemu ar kādu juridisku formu, līdz galam neizprotot Viedā ciema patieso būtību – tā pamatā ir darboties gribošas lauku kopienas, kurām ir ilgtermiņa attīstības redzējums (t.i. attīstības plāns vai attīstības stratēģija, ...) un kuras sadarbojoties, meklē un īsteno radošus risinājumus problēmām, ar kurām tās saskaras savā teritorijā. Lai arī finansējuma pieejamība var būt svarīga Viedā ciemu attīstībai, koncepcija, pirmkārt, ir saistīta ar patiesu vēlmi attīstīt vietējo teritoriju, veidojot tajā vietējiem iedzīvotājiem labāku dzīvi.

Tikšanās laikā Nacionālais KLP tīkls un biedrība “Latvijas Lauku forums” prezentēja līdz šim īstenotās aktivitātes Viedo ciemu attīstībai Latvijā. Kopumā tiek veiktas daudz un dažādas aktivitātes, tomēr pietrūkst vienotas platformas/vietnes, kurā būtu uzskatāmi atrodamā informācija, kas vienkāršā valodā izskaidro Viedā ciema jēdzienu un metodiku, kā arī stāsta par vietējiem un ārvalstu labajiem piemēriem u.c.

Tāpat notika diskusijas par to, vai Latvijas lauku ilgtspējīgai attīstībai ir nepieciešama koordinēta un vadīta Viedo ciemu attīstība, vai arī tai jāpaliek vietējai iniciatīvai bez noteiktiem ierobežojošiem nosacījumiem.

Galvenie darba grupas rezultāti/secinājumi:

1. Fokusgrupu tikšanos viens no būtiskākajiem uzdevumiem ir veicināt vienotu izpratni par Viedo ciemu konceptu (kas ir viedais ciems?). Arī šīs fokusgrupas tikšanās ietvaros skaidrots Viedā ciema jēdziens, t.sk. pazīmes un attīstības iespējas. Ļoti nepieciešama mērķtiecīga un vienkāršota jēdziena skaidrošana (noteikti stāstot arī par labo praksi), jo izteikti redzams, ka nav vienotas izpratnes par jēdzienu “Viedais ciems”, tā veidošanas metodiku, saturu (cilvēkiem, kas nav tiešā veidā saistīti ar jēdzienu, ir grūti saprast, kas ir Viedais ciems, kāpēc tāds ir vērtīgs, kur un kādu atbalstu Viedais ciems procesā var saņemt). Tiek veiktas daudz un dažādas aktivitātes, tomēr izteikti pietrūkst vienotas platformas/vietnes, kurā būtu uzskatāmi atrodamā informācija, kas vienkāršā valodā izskaidro Viedo ciemu jēdzienu un metodiku, kā arī stāsta par vietējiem un ārvalstu labajiem piemēriem.
2. Darbagrupās pārrunāts, kāda Viedā ciema koncepta attīstību vēlamies Latvijā, jo attīstot jēgpilnus un definīcijā izcelto kritēriju ietvaros veidotus Viedos ciemus, veidosim ilgtspējīgu un apdzīvotu Latvijas lauku vidi. Kopumā dalībnieki uzskatīja, ka valsts līmenī piedāvātās iespējas (pieredzes apmaiņa, semināri, mentorings u.c.) ir nepieciešamas veiksmīgai Viedo ciemu attīstībai laukos. Nepieciešama nacionāli vadītu vietējo aktīvistu grupu veidošana, kopīgas diskusijas un aktivitātes.
3. Viedā ciema koncepcija ir saistīta ar vēlmi attīstīt vietējo teritoriju, veidojot tajā labāku dzīvi – to darot, ir jānotiek acīmredzamām pārmaiņām.
4. Viedo ciemu iniciatīvas veicināšanai nepieciešamas regulāras koordinētas nacionālo organizāciju darbības, sniedzot mērķtiecīgu atbalstu vietējā līmenī, tai skaitā veidojot reģionālo Viedo ciemu sadarbības tīklu.
5. Viedais ciems pēc būtības ir vietēja mēroga un tam tā vajadzētu būt, bet kā teritorijas attīstības instruments tas var būt nacionālā/reģionālā līmenī.

Kopsavilkumu sagatavoja:

Zanda Dimanta-Svilpe,

Valsts KLP tīkls, Smart Rural 27 nacionālā koordinatore